

in het werk
er zegt: ik
ik geef het
durft zien
„groot“ te
tam in den
het lezen

en Fransch
in zijn on-
scheidenlijk
in den per-
gt. In dien
gelaat“ van
rijvers de
de lezers
ld, hoe on-
erigens zoo
n en lezen
zamen cul-
het gelaat,
d heerscht.

ie voor het
Indien de
en Christe-
e benaming
houd geven
r het eigen
ystenkring
aartvoor het
en het Ver-
kringen in
r beide ge-

sele auteurs
aanleiding
een klank
i antwoord
namen, die
a elkaar en
letterkundig
t jaar zoo-

van gedach-
Athene, By-
orzaamheid
rwen klank
nen? Vrees

NSDORP.

VI. (Slot-
ormatie“ van

dat de taal
s. In deze
teekenissen
cht (denk
im.?) Spre-
moedertaal,
den Chris-
nerde aan
den knecht
op, dat Jo-
oen tevens
wegneemt,
felijke aan-
lf onze on-
el wel met
niewtesta-
aanvragen,
ische nader

m, dat Jo-
vervulling
chlam van
lat juist de
Lam van
en met het
dergelijke
later eens
roepen. Hij
brood van
echstreeks
el, dat de
met het
deling van
(Joh. 8:31
heeten het
dan met
tocht werd
dat Lam
et van God
uom van
het Egypt-
rband niet

30 Nov. '34), komt een brief voor, door Prof. W. ont-
vangen. Prof. W. verklaart, dat de geciteerde inhoud
volkomen juist zijn standpunt weergeeft (met uitzonde-
ring van 'gebruik van 'woord persoonlijkheid voor
persoon).

Welnu, we mogen dat dus als een korte inhoud van
Prof. W.'s meening zien. En dan geeft het ons aanleiding
nog enkele dingen heel in 'kort aan te duiden.

a. „In de Anthropologie ontstaat de menselijke
natuur volledig (naar de oude opvatting: lichaam,
lager en hooger zieleleven). Wacht even: dat is de
meening van Prof. W. niet. Ja — zeker er zijn gelijke
woorden!

Maar: naar de oude opvatting bestaat de menselijke
natuur niet uit lichaam, lager en hooger zieleleven,
maar uit lichaam en onsterfelijke ziel A).

b. Dat lager en hooger zieleleven — wat is dat? Er
moet toch of een drager van eigenschappen (hier ook
hoogere „geestelijke“ eigenschappen) zijn — dan is Prof.
W. toch trichotomist of er kan — ondanks het activee-
ringsprincipe toch t.o.v. het zieleleven gesproken worden
van een psychologie zonder ziel. Want dat hoogere
zieleleven — wat is dat? B) Indien Prof. W. meent dit
door het activeeringsprincipe en dan door het geestelijk
worden C) van het psycho-somatisch totaal door de
verbinding met het ik te kunnen verklaren — dan loopt
Prof. W. vast — afgedacht van andere psychologische
bewaren, met de naturen van Christus.

c. „In de Christologie is de geheele menselijke
natuur volledig (lichaam, lager en hooger zieleleven)
uit Maria;“

Ja maar een hooger zieleleven zonder ziel, zonder
onsterfelijke menselijke ziel...

Dit slot-artikel van Prof. W. noopt ons tot nog enkele
opmerkingen.

Prof. W. zegt: „Waarom handhaaft men toch een
Anthropologie, die slechts steun vindt in de Schrift,
wanneer men die Schrift exegetiseert tegen de Gerefor-
meerde exegese in“. Zie zoo daar kunnen Kuyper, Bavinck,
Hoekstra enz. enz. het mee doen. Ook Prof. Vollenhoven
exegetiseert al zoo ongeveer niet Gereformeerd... D).

Wie volgt?
Nog een opmerking.

Prof. W. eindigt zijn artikelenreeks met dezen zin:
„Mijn broeder, deze zinnen zou ik, als ze op zichzelf
stonden en als ze geen verband hadden, niet hebben
gezegd“.

We hebben reeds er op gewezen in een vroeger artikel,
dat Prof. W. wezenlijk niets terugneemt. Want wat
hij in dezen laatsten zin zegt, zegt iedere schrijver, ook
als hij het woord broeder niet gebruikt. Het is mogelijk
elken zin uit zijn verband te rukken. En heel veel uit
zijn verband gerukte zinnen zouden wij los van het
verband niet zeggen.

Maar — Prof. W. weet natuurlijk wel wat hij ge-
schreven heeft.

Van zijn stellingen — dat zijn dus niet „uit ver-
band gerukte, losse zinnen“, neemt hij niets terug.

Zoo?
In 1930 nam Prof. W. een uitspraak over van Greij-
danus. En Prof. W. poneerde deze overgenomen uit-
spraak als zijn stelling.

Ze luidde:
„De Gereformeerde psychologische beschouwing moet
een Anthropologie opbouwen, die gebaseerd is op de
Christologie.“

En hij voegde er direct een tweede stelling aan toe:
„De Christologie maakt dat mogelijk“.

In 1934 schrijft Prof. W.:

„Trouwens het is onjuist om te zeggen, dat wij van
uit Christus onze zielkunde of onze Anthropologie
zouden willen opstellen.“

worden veronachtzaamd. Christus is Paaschlam,
maar meer dan dit. Hij is Vervulling van
het Paaschlam.

Rijst nu de vraag, of de Dooper, vervuld met
denzelfde Heiligen Geest, die den evangelist on-
feilbaar heeft geleid, wel zeker aan dat Paasch-
lam heeft gedacht, dan mag te inderdaad bevesti-
gend antwoord vinden. Typeerend immers is, dat
het Griekse Evangelie van Johannes (1:29, 36)
in de weergave van zijn woorden dat Arameesche
woord met twee beteekenissen vertaalt door:
Lam, en niet door knecht of knaap.

Deze vertaling, zoo mag wel worden gezegd,
neemt de Heilige Geest, die den apostel indachtig
maakte, „uit Christus“. Want Jezus Christus heeft
Zijn verlossingswerk gezien en uitgericht met het
oog op den God des Verbonds, die het eerste
Paascheest had gesticht, en de slachting der
eerste Paaschlammeren had verordeneerd. Het
is daarom, dat Hij met Zijn broeders eerst niet
wil opgaan naar het Loofhuttenfeest. „Gaat gij
heden op tot dit feest; ik ga nog niet op tot dit
feest; want mijn tijd is nog niet vervuld.“ (Joh.
7:8). Christus kiest daar dat ander feest zeer be-
slist als de tijd der beslissing; de tijd der ver-
vulling; Zijn tijd als Christus, Middelaar.

Duidelijker nog is Christus in Zijn wil, als het
Paaschlam Zijn leven af te leggen, wanneer Hij
deze dingen met Zijn discipelen behandelt. Lees
maar Matth. 26:1-5.

Als inleiding op het Ijdensevangelie van Mat-
theüs wordt het figuur van het Sanhedrin ge-
teekend tegenover Christus. Het Sanhedrin ver-
gadert en besluit tot den dood van Jezus. Want
de Hoogepriester Kajafas had zoo de kwestie
voor hen opgelost: „Het is beter dat één sterft
voor het volk, dan dat het heele volk verloren
ga“. Dat was het priesterwoord; het woord, dat
opkwam voor het volk. Maar ach, hoe heeft de
hand, die het offermes nu houdt. Niet op het
feest! Om der wille van de schare. De pries-

ter Prof. W. neemt geen stelling terug E).

We willen echter niet eindigen zonder een woord
van erkentelijkheid.

Wij stellen het op zeer hoogen prijs, dat Prof. W.
dit probleem aan de orde heeft gesteld. En hij zegt zeker
ook zeer behartenswaardige dingen F).

Als Prof. W. er op wijst, dat er veelszins onderscheid
is in de uitspraken, die we vinden over zielkundige
problemen in de locus over Christus en in die over den
mensch, beamen we dit ten volle G).

Het is zijn verdienste, dat op deze dingen gewezen is.
Dat voor deze punten belangstelling is gewekt H).

H. S.

Naschrift.

A) De Steen heeft volkomen gelijk. En toch heeft de
schrijver van den brief in „De Reformatie“ van 30 No-
vember ook gelijk. Het is alleen maar vreemd, dat
De Steen niet begrijpt, dat beide uitdrukkingen juist
kunnen zijn. De schrijver van den brief bedoelde na-
tuurlijk naar een formuleering te zoeken, waarbij hij
den nadruk kon leggen op de twee zijden, die er bij
de oudere opvatting steeds aan het leven van de ééne
ziel waren geconstateerd.

B) De Steen moet dit maar eens nalezen in verschil-
lende boeken, die, ofschoon door „bevoegde“ hand
geschreven, de onderscheiding tusschen het hoogere en
het lagere zieleleven handhaven. Deze onderscheiding
toch komt herhaaldelijk voor bij Bavinck en Geesink
en de facto ook bij Hoekstra. Zij is dus werkelijk niet
door mij ingevoerd, noch door den bewusten brief-
schrijver.

C) Dat de uitdrukking „geestelijk worden“ hier door
De Steen fout gebruikt wordt, komt, omdat hij (zie
vorig artikel) de uitdrukking „geest worden“ verkeerd
interpreteert.

D) wat is dit toch eigenlijk een wonderlijke repliek,
een repliek van exclamaties. Wat bewijst dit nu alles?

Maar het dwaze in deze exclamaties wordt nog duide-
lijker, wanneer wij bedenken, dat ik geen letter zelfstandig
heb geëxegeseerd. Ik stel mij altijd op het standpunt,
dat ieder vakman zich moet houden bij zijn eigen vak.
Daarom controleer ik gaarne de exegese van den psy-
choloog of filosoof, door middel van hetgeen exe-
geten zeggen. En De Steen, die kennis heeft kunnen
nemen van alles wat ik schreef, moest bedenken, dat
hij niet spreekt voor de tribune en dat oratorische ex-
clamaties als deze laatste, ons geen stap verder brengen.
Wil hij de door mij gebruikte exegese aanvallen, dan
moet hij zich wenden tot de exegeten, aan wier commen-
taren ik mijn gronden ontleende, in casu, van de nog
levenden, Prof. Groshede en Prof. Greijdanus.

E) Neen, inderdaad niet. Ik kan een Anthropologie
eischen, die gebaseerd is op de gegevens der Chris-
tologie. Dat wil natuurlijk zeggen: op de An-
thropologische gegevens ons door de
Christologie verstrekt. Maar daarnaast moet en mag
ik volhouden, dat ik toch niet wil zeggen, dat
wij onze zielkunde of onze Anthropologie
opbouwen van uit Christus.

Dat De Steen dit verschil niet ziet, vind ik vreemd.
Ik houd mij overtuigd, dat hij bij eenig nadenken
ook zelf deze twee uitspraken niet als contrasten zal
belevén.

F) Ook ik wil gaarne met een woord van erkentelijk-
heid eindigen. Wel kan ik dan niet inzien, dat De Steen
mij heeft begrepen, toch heeft ook zijn schrijven het
voordeel gehad, dat ik mij opnieuw ernstig op de onder-
havige problemen heb mogen bezinnen. Zie verder sub G.

G) Voor deze erkenning ben ik De Steen zeer dank-
baar. De Steen erkent dus een discrepantie tusschen
uitspraken in deze twee loci in de dogmatiek. Ik zou
hem nu willen vragen: is nu niet zijn fout geweest,

ter komt op voor het volk, en hij durft niet om
het volk! — Christus staat daar tegenover. Hij
kies juist het Paascheest. „Gij weet, dat na
twee dagen het Pascha is, en de Zoon des Men-
schen zal overgeleverd worden, om gekruisigd te
worden.“

En ook datzelfde evangelie van Johannes, dat
van den Dooper ons verhaalt en van Zijn aan-
wijzing van Christus als het Lam Gods, brengt
Jezus' sterven in verband met het Pascha der
Joden. Het was de voorbereiding van het pascha
en omtrent de zesde ure, dat Pilatus tot de
Joden zeide: „Ziet, uw koning“. (Joh. 19:14.)
Zoodat ook Paulus het uit Christus neemt, wan-
neer hij zegt: „ons Pascha is voor ons geslacht.“
(1 Kor. 5:7).

Tegen het vallen van den Goeden Vrijdagavond,
terzelfder ure dat de Israëlietische huisvaders
in den tempel door de priesters ieder zijn paasch-
lammetje slachten lieten, is Jezus Christus, het
Lam Gods gestorven, alzoo vervullende de wet
van Paschen, de wel der verlossing uit het dienst-
huis.

...

Toen brak dan waarlijk aan de nieuwe tijd.
Toen is dan het volk van God verlost niet door
vergankelijke dingen, zilver of goud, uit den ijde-
len wandel, die hen van de vaderen is overge-
leverd, maar door het dierbaar bloed van Chris-
tus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam;
dewelke wel voorgekend is vóór de grondlegging
der wereld, maar geopenbaard is in deze
laatste tijden (1 Petrus 1:18-20).

Wat Johannes de Dooper heeft geprofeteerd
en niet gezien, dat is toen verloond en is nog
heden zoo. De Dooper heeft het Koninkrijk ge-
predikt en ook het Lam van God. Toch kon hij
zo niet altijd rijmen, die twee (Matth. 11). Hij wist
zoo goed van 't Koninkrijk van God, maar zat ten-
slotte in den kerker van een koning der aarde.
Triumfeerden toen de vier dieren van Daniël?
Bleek niet hun roofdierenaar in Herodes? Het

ook in deze bestrijding weer, dat hij voortdurend deze
discrepantie negeerde en beurtelings dan weer eens
van uit de eene locus en dan weer vanuit de andere
locus mij aanviel? Hij heeft schier alle gegevens hem
door de beide loci verstrekt gebruikt, maar als er
„veelszins onderscheid is in de uitspraken dezer loci“,
dan moet daaruit volgen, dat De Steen bij zijn bestrij-
ding van mij niet is uitgegaan van een basis, die een
eenheid is. De Steen heeft in al die artikelen gedaan
alsof de tegenwoordige dogmatiek ten dezen een gesloten
systeem was. Vanuit dit onaantastbare fort heeft hij
mij bestookt. Nu, aan het eind, erkent hij ineens, dat
hij toch niet een eenheid van beschouwing vindt in de
dogmatiek. Dus hij heeft mij bestreden vanuit met
elkaar niet overeenstemmende standpunten. Is het
wonder, dat deze bestrijding mij doet zeggen: zeg mij
dan eerst eens hoe gij zelf over de dingen denkt, opdat
ik wete welke punten uit de Anthropologie en de Chris-
tologie door U niet erkend worden als uitgangspunt
voor de bestrijding. Uit de discrepantie in het door
De Steen in deze repliek aanvaarde standpunt is ver-
klaarbaar het feit, dat hij mij, waar hij mij vanuit met
elkaar strijdige beschouwingwijzen aanviel, telkens
meende te betrappen op tegenspraak met mijzelf.

H) Wij danken De Steen nogmaals voor zijn aanval
en zijn repliek. Ik ben dankbaar voor de belangstelling,
die ook De Steen aan mijn opvatting heeft willen geven.
Ik moet echter de bestrijdingswijze van De Steen af-
wijzen. Onder het vorige punt merkte ik reeds dingen
op, die mij doen zeggen: zou het niet vanzelfsprekend
zijn, dat De Steen met verdere repliek wacht tot hij
zelf zoo ver is, dat er voor zijn eigen beschouwing niet
meer is „veelszins onderscheid in de uitspraken, die
wij vinden over zielkundige problemen in de locus over
Christus en in die over den mensch“.

Zoolang De Steen enerzijds deze erkenning doet, waar-
voor ik hem dankbaar ben, maar anderzijds bij de be-
strijding van mijn opvatting van al die onderscheiden
uitspraken dankbaar gebruik maakt, acht ik mij dan
ook van antwoord op zijn discussie verder ontslagen.

Ik wil hier dan ook wel reeds uitspreken, dat ik op
het boek van De Steen, wat hij eenige malen aan-
kondigde, niet zal antwoorden, indien er in genoemde
opzichten geen nieuwe gezichtspunten worden geopend.

Ten slotte wil ik De Steen hartelijk danken voor het
goede, dat hij met zijn artikelen heeft beoogd en voor
den arbeid, dien hij er aan heeft ten koste gelegd.

En hiermede nemen wij afscheid van De Steen en
van de lezers van dit blad.

J. W.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

[Vragen voor deze rubriek te zenden aan De D. van
Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.]

De Fernhout, die eenigen tijd deze rubriek
„Geestelijke Adviezen“ heeft verzorgd, heeft ge-
meend, om der wille van zijn leeftijd en het
minderen zijner krachten, zich van dezen arbeid
terug te moeten trekken.

Op verzoek van den Hoofdredacteur heb ik op
mij genomen te trachten deze taak over te nemen.
Een gemakkelijk werk is dit niet.

Alleen reeds het gaan staan in de plaats van
een man als De Fernhout, is iets, dat iemand, die

Koninkrijk en het Lam, het zijn toch wel con-
trasten. En tot conflicten komt het daarom bij
ieder, die hen verneemt, en zijn Bijbel vergeet.

In de oud-testamentische openbaring sprak het
bloed van het Lam reeds van 't voorbijgaan van
den engel des verderfs en van Farao's ondergang.
Toen reeds bleek Christus, hoewel geopenbaard
onder het teken van een lam, sterker dan wat
ons wordt verloond onder de figuren van een
leeuw, een beer, een panter. Maar de nieuw-testa-
mentische openbaring bevestigt ons, dat het Lam
van God de macht van 't Koninkrijk der genade
openbaart. Na Exodus 12 komt Jes. 53; en het
wordt vervuld.

De lijn loopt van Ex. 12 over Jes. 53 en des
Doopers woord en Christus' keuze van den dag
en het uur van Zijn sterven naar Openh. 5: „Ik
zag, en ziet, in het midden van den troon, en van
de vier dieren, en in het midden van de onder-
lingen, een Lam, staande als geslacht“.
„Ween niet!“

Wanswerd.

R. SCHIPPERS.

1) Voor de verbinding van Ex. 12 en Jes. 53 zie J. Ridder-
bos, De Profetie Jesaja, II, Kampen, 1934, blz. 142; S. Greij-
danus, De brieven van de Apostelen Petrus en Johannes,
en de brief van Judas, Amsterdam, 1929, blz. 73, en dezelfde:
De Openbaring des Heeren aan Johannes, Amsterdam, 1925,
blz. 136.

2) Zie J. Jeremias, in Theologisches Wörterbuch zum
Neuen Testament, herausgegeben von Gerhard Kittel, I,
Stuttgart, 1933, blz. 343.

3) Over hairein zie S. Greijdanus, De brieven van de
Apostelen enz., blz. 466: „het wegdoen harer schuld door het
dragen harer straf“.

4) Over de vraag, of ook Joh. 19:36: „deze dingen zijn
geschied, opdat de Schrift vervuld worde: geen been van
Hem zal gebroken worden“, niet een heenwijzing is naar
Christus sterven als Lam Gods, is verschil van meening mo-
gelijk. Een andere exegese geeft K. Schilder, Christus bij
den uitgang van Zijn lijden, Kampen 1930, blz. 526, aanm. 1.

niet lijdt aan een overmaat van zelfvertrouwen, met zekeren schroom vervult.

Bovendien eischt het verzorgen van een rubriek als deze een mate van kennis en inzicht, waarvan wel niemand zal durven zeggen: „die wordt hij mij gevonden”.

Zoo ligt het voor de hand, dat ik niet zonder beving het werk van Ds Fernhout overneem.

Toch doe ik het aan den anderen kant met blijdschap en een zeker enthousiasme. Heerlijk zal ik het vinden, op deze wijze voor dezen of genen onder Gods volk iets te mogen zijn, door het wegnemen van zwarigheden of het wijzen van het rechte spoor.

Gaarne zal ik van de lezers vragen voor deze rubriek ontvangen. Natuurlijk zal ik mijzelf wel onderwerpen om kunnen geven, maar het geschrevene zal levendiger zijn en meer realiteit hebben, als het inderdaad een antwoord is op in de praktijk van het leven gerezen moeilijkheden. Men zal mij dus een grooten dienst doen door van de, in deze rubriek gegeven, gelegenheid tot het vragen om „raad” zooveel mogelijk gebruik te maken.

Het eerste artikel van mijn hand moge het antwoord zijn op een onlangs tot mij gekomen vraag over:

„Het houden van zijn geloften”.

Iemand, die een vrij goed salaris genoot, had bovendien gelegenheid om door, in zijn vrijen tijd verrichten, arbeid, een aardige bijverdienste te maken.

Nu deed hij den Heere de gelofte, dat hij, van alles wat hij op die wijze verdiende, een tiende zou afstaan voor den dienst des Heeren. Dat deed hij een tijdlang ook getrouw.

Toen kwam er iets in het leven van zijn gezin, waarop hij niet had gerekend; een ernstige, langdurige, zeer kostbare ziekte van één van de gezinsleden.

Zooveel geld verslond die ziekte, dat niet, dan in den weg der versobering en bovenmatige krachtsinspanning van man en vrouw, de huishouding kon worden gaande gehouden.

Dat deed de vraag rijzen: „Blijft nu ook nog bestaan de verplichting, om de gedane gelofte te houden, nu wij zelf heel die bijverdienste feitelijk noodig hebben?”

Laat ik, eer ik deze vraag beantwoord, eerst iets zeggen over „geloften” in het algemeen.

„De gelofte is een belofte aan God gedaan, waarbij wij onszelf verbinden onder aanroeping, hetzij in woord of gedachte, van Zijn Naam, om iets te doen of na te laten.”

Deze gelofte kan een algemeene zijn; zulk een algemeene gelofte leggen wij af bij het laten doopen van ons kind, bij het doen van belijdenis.

Maar ook zijn er bijzondere geloften; zoo kan men b.v. in zijn nood een gelofte aan God doen om na uitredding Hem een dankoffer te brengen (Genesis 28:20—22).

Wat is het karakter en de bedoeling van zulk een gelofte?

Het komt mij voor, dat hierbij op één ding vooral moet worden gelet. Namelijk dit, dat men door het doen van een gelofte nooit iets op zich moet nemen, wat ook, in zichzelf, reeds niet onze roeping is. Een gelofte omtrent een ding, waartoe God mij niet roept, heeft voor God ook geen enkele waarde.

Laat ik een voorbeeld noemen.

Er zullen wel geen Gereformeerde menschen zijn, die zeggen, dat het eten van een stukje vleesch zonde is.

Mag iemand nu den Heere beloven, dat hij, b.v. in een half jaar, geen vleesch zal eten?

Zulk een gelofte zal dan alléén zin hebben, wanneer hij inziet, dat het nalaten van vleesch eten voor hem noodig is ter vervulling van een of ander gebod Gods, wanneer hij, m.a.w. gevoelt, dat dat vleesch eten voor hem, op de een of andere manier, oorzaak van zonde is; dat het b.v. zijn gezondheid schaadt, dat het hem oorzaak van gulzigheid wordt, dat het voor zijn portemonnaie te duur is, of zelfs, wanneer hij inziet, dat een dergelijke periode van onthouding voor hem noodig is tot staling van zijn wil, of iets dergelijks. Alléén in zulk een geval kan een dergelijke gelofte zin hebben.

Alle gedachte, dat wij Gode zouden kunnen behagen door Hem iets te beloven, dat boven Zijn wet uit zou gaan, moet verre van ons blijven. Trouwens, iets dergelijks bestaat ook niet; middelmatige dingen in den vollen zin des woords, dingen, die wij evengoed zouden mogen laten als doen en evengoed zouden mogen doen als laten zijn er in de werkelijkheid niet. Misschien krijgen wij later nog wel eens gelegenheid daarover in deze rubriek iets meer te zeggen. Vast sta nu slechts, dat een gelofte steeds tot inhoud moet hebben, wat wij, ook buiten de gelofte om, zien als een roeping Gods.

Maar waartoe dan nog de gelofte?

Alléén, om aan onze zwakheid te hulp te komen.

Wanneer wij ons onder gelofte verbinden iets voor den Heere te doen, dat wij ook reeds in onszelf als onze roeping kenden, dan zal door de gelofte de drang tot gehoorzaamheid zich ver-

dubbelen omdat wij weten dat nalatigheid nu dubbele zonde zou worden, in de eerste plaats het niet doen van wat wij schuldig waren te doen, en in de tweede plaats, het breken van ons woord tegenover den Heere.

Als iemand b.v. in den nood bidt om uitredding, dan weet hij, dat hij, ook zonder gelofte, schuldig is den Heere, als Deze zijn gebed heeft verhoord, dankbaarheid te bewijzen.

Maar hij kent zijn zwakheid; hij weet hoe licht de ondankbaarheid vat op hem zal kunnen krijgen; en nu belooft hij: „Heere, als Gij mij uithelpt, dan zal ik U door deze of die daad, door dit of dat offer mijn dankbaarheid bewijzen”, opdat de gedachte aan die gelofte hem straks helpe zijn dankbaarheids-roeping te volbrengen.

En inderdaad ligt daarin de prikkel tot getrouwheid; want wie, ondanks zijn gelofte, toch niet doet wat God van hem vraagt, zondigt dubbel.

Daarom moeten wij met het doen van geloften voorzichtig zijn. En ieder moet, eer hij een gelofte aflegt, zich er ter dege rekenschap van geven, of het in zijn omstandigheden noodig en daarom goed is, dat hij de gelofte als wapen in den strijd der heiligmaking ter hand neme. Dat is een zeer teere zaak, die met grooten ernst en veel gebed moet worden behandeld.

Niet het minst moet men zich afvragen of de gelofte, die men den Heere doet, niet zoo is, dat men ze niet zal kunnen houden. Wie dat niet bedenkt, zal straks voor Gods oog zijn gelofte moeten laten glippen, zal ze zelfs niet mogen volbrengen, maar zal daar dan staan met beschaamde kaken, omdat hij door zijn lichtvaardigheid een te groot woord voor den Heere heeft gehad.

Zoo nu moeten wij, meen ik, zien het geval waarmee ik begon. Deze broeder heeft gevoeld, dat het zijn roeping zou zijn om, als God hem extra liet verdienen, ook van dat extra een deel aan den Heere te geven. Dat was juist gezien; dat werd zijn roeping niet door de gelofte; die roeping lag er vanzelf. Ook was zijn bedoeling met de gelofte goed. Hij trachtte van te voren het gevaar van straks te kort te zullen schieten, te voorkomen.

Maar hij vergat één ding, n.l. dit, dat er omstandigheden konden komen, waarin hij geen tienden meer zou kunnen geven.

Daarin schuilt zijn fout. Natuurlijk eischt God niet, dat hij die onbedachtzaam afgelegde gelofte zal houden. God kan er geen behagen in hebben, dat deze broeder en zijn vrouw boven vermogen zouden zwoegen en slaven om die 10 pct. er uit te halen. Zoo doet God niet; Hij maakt niet, zooals wij menschen wel doen, misbruik van een onvoorzichtig woord. Het zal geen zonde zijn, maar zelfs roeping, dat deze broeder zijn gave voor Gods Huis in overeenstemming brengt met zijn vermogen.

Maar dit heeft hij voor den Heere te belijden, dat hij, tegenover den Heere, ondoordacht gesproken heeft, niet voldoende zijn woorden gewogen heeft. Daar ligt de fout; daarvoor is verzoening noodig en — gelukkig ook te krijgen.

D. v. D.

Groote Tudor-Figuren.

(Schetsen uit den tijd der Reformatie in Engeland en Schotland.)

I. Inleiding. De oorsprong van het Huis Tudor.

In de artikelenreeks die ik hiermee ga beginnen, is het niet mijn bedoeling, alléén de vorsten uit het huis Tudor te behandelen. Ook ligt het niet in mijn plan alléén Reformatorische figuren ten tooneele te voeren.

Wat ik me voorstel is, een indruk te geven van Engeland en Schotland in den tijd der Reformatie, dat is in den tijd der Tudors, en de aandacht te vestigen op enkele der voornaamste figuren, die in deze voor de beide Britten-rijken beslissende periode, een belangrijke rol speelden.

De naam Tudor heeft een goeden klank in Engeland.

Toen het geld nog rolde, in Engeland als bij ons — wie kan zich voorstellen, dat het slechts enkele jaren geleden was? — hadden nouveaux riches er dikwijls reuzensommen voor over, om voor zich de distinctie te verwerven, in een heusch Tudor-landhuis te wonen, een dier oude, eigendommelijk-Engelsche „country-houses”, die dateeren uit de zestiende of begin zeventiende eeuw.

De Tudor-stijl is een variatie van den laat-Gothischen stijl; een schitterend voorbeeld er van is de naar den eersten der Tudors genoemde „kapel van Hendrik VII” in Westminster Abbey.

De tijd der Tudors wekt aangename herinneringen bij den Engelschman, omdat hij hem spreekt van binnenlandschen vrede na eindeloze burgeroorlogen; van de aanvallen van dat trotsche

Imperium, waarbij het wereldrijk der Caesaren schier in het niet verzinkt; van de vestiging ook van die machtige staatskerk (de Anglicaansche of Episcopaalsche), die, bijna Calvinistisch in leer en veelszins Roomsche naar den ritus, gedurende eeuwen haar stempel gezet heeft op het publieke leven, hoe groot daarnaast ook de invloed der vrije kerken, met name in bepaalde tijden, moge zijn geweest.

Wat in Engeland een der vrije kerken was: de Presbyteriaansche, werd in Schotland tot staatskerk; ook dit voltrok zich in de Tudor-periode, al hadden de Tudor-vorsten er slechts zijdelings invloed op, daar Schotland toen nog een afzonderlijk koninkrijk onder de Stuarts was. En die Presbyteriaansche staatskerk heeft in Schotland misschien nog meer het volksleven beheerscht, dan de „Church of England” (Anglican, Episcopal Church) dat ooit in Engeland heeft gedaan.

De Tudor-dynastie heeft in Engeland geregeerd van 1485—1603, beginnende met Hendrik VII (1485—1509) daarna diens zoon Hendrik VIII, de beruchte met de zes vrouwen (1509—1547); vervolgens drie kinderen van dien Blauwbaard: Eduard VI (1547—1553), de zoon van Jane Seymour; Maria de Bloedige (1553—1558), de dochter van Catharina van Arragon en de vrouw van Filips II van Spanje; en Elizabeth (1558—1603), de dochter van Anna Boleyn, van de vrouw derhalve, die, door de liefde van Hendrik VIII te veroveren, van alle Engelsche vrouwen den grootsten invloed op de Engelsche geschiedenis heeft gehad.

In die Tudor-periode nu vallen de twee machtige geestelijke bewegingen: de Renaissance en de Reformatie, die het aangezicht van Engeland totaal hebben veranderd; die uit de asch en de puinhoopen der Middeleeuwen Engeland hebben doen herboren worden als een jonge, krachtige natie, welke in den tijd van Koningin Elizabeth, met al het vuur en de romantiek en den zin voor avontuur, aan de jeugd eigen, van louter overvloeiende vitaliteit de vleugels breed uitsloeg, en met forschen wiekslag over zeeën en oceanen zich spoedde naar vreemde werelden, waar de Raleighs en Drakes den Engelschen naam geducht maakten, evenals de Heemskerks en Coens dat omstreeks dienzelfden tijd en kort daarna deden met den roem en faam der jeugdige Hollandsche natie.

De oorsprongen van het huis van Tudor gaan terug naar Wales; naar het Wales van diep in de Middeleeuwen; nog vóór den tijd toen het Eduard I van Engeland (1272—1307) gelukte de romantische bergen en dalen van Wales, met hun armoedige, maar trotsche en dichtlievende bevolking (elke hut had zijn harpspeler en ieder der stamhoofden zijn bard) aan zich te onderwerpen.

De bewoners van Wales waren — en zijn — nakomelingen der oude Britten, de Keltische bewoners van het Britannia der Romeinen. Toen omstreeks 400, in den tijd der Groote Volksverhuizing, de Romeinen zich, ter bescherming van Rome zelt, terugtrokken uit de Noordelijke en Westelijke wingewesten, uit Britannia dus ook, werden de half-gekerstende Britten spoedig benauid door woeste horden uit Caledonia (Schotland), tegen wie Keizer Hadrianus den Pictenmuur (vallum Hadriani) had laten bouwen, waarvan nu nog sporen te zien zijn. Ongeveer tegelijkertijd staken er heidensche Germaansche stammen (Angelen, Saksen, Julten, misschien ook wat Friezen) uit Germania naar Britannia over, en bij hen zochten de Britten steun tegen de wilde benden uit Schotland. De steun werd verleend, maar de Germanen bleven, kwamen in steeds grooter aantal, en dreeven weldra de Britten (die zij, de methode van het koekoeksjong toepassende, vreemdelingen, Welsh, noemden) naar het Westen, Wales: het land der vreemdelingen. In dien strijd der half-gekerstende, half nog druïdische, Britten tegen de heidensche Angel-Saksen, trad een aanvoerder op den voorgrond, die Arthur heette, van wien de legende zich later heeft meester gemaakt, hem als Koning Arthur met zijn Ridders van de Ronde Tafel doende strijden voor de Christelijke idealen tegen heidendom en materialisme.

Meer dan acht eeuwen wisten de Britten in hun moeilijk toegankelijke bergen van Wales hun onafhankelijkheid min of meer te handhaven, wat bevorderd werd door de gedeeldheid hunner vijanden. Want wel werd de (Angel-)Saksische heptarchie in de 9e eeuw één Saksisch koninkrijk, maar de Denen en Noormannen deden hun verwoestende invallen, en toen die bange tijd eindelijk achter den rug was, kwam weldra — na den dood van Eduard den Belijder, den stichter van Westminster Abbey, in 1066 — de strijd om de opvolging tusschen den Sakser Harold en Willem, hertog van Normandië. Na den slag bij Hastings, waarin Harold sneuvelde, beheerschte Willem — nu „de Veroveraar” genoemd — met zijn Fransch sprekende Normandische baronnen Engeland. Op dit Normandische Huis volgde midden twaalfde eeuw het Fransche Huis van Anjou of Plantagenet, welks eerste koning, Hendrik II, de vader van Richard Leeuwenhart, een begin maakte met de verovering van Wales, welke voltooid werd door zijn achterkleinzoon Eduard I (in onze geschiedenis bekend als vijand van den Holland-schen Graaf Floris V).

Het ver-
ter was
toch volk
alleen ee
hoorzame
ningin na
het licht
van Wale
dien ste
troonopv
na door
zaamheid
als Edua
Omstre
midden
als lang
grond k
Eind
een zijl
aan de
Hendrik
historisch
spoedig i
rijk en
Fransche
werd vo
Fransche
stierf ee
kwam or
van Bed
derde ma
tijd van
deeldheid
treden v
de keer
was niet
VII van
werd gew
Intusse
man, aan
liefde va
Catharina
schijnlijk
stukken
Parlemen
ren als e
die eerst
welyn, e
van het
en werde
drik VI, L
Lancaster
Het wa
tijd van
Huis van
een zijlin
nu met d
van Jean
van York
VI. Het
Roos, da
heeten de
ses”, de
wisselvall
cantrians
Na Hen
Eduard
van York
gondië ge
Over d
die verm
monster
twee jaar
dor, de
rina van
(1485), w
in den s
horse, m
gedood.
Hendri
VII, en
der verm
vereenigd
easter er
waarnaar
Dat wa
periode

De Reform

On wi
lengs vers
doch teve
werkelijk
Pastoors
wenschte
de Schou
matie nie
alles bev
om den
willige P
kort daar
toch niet
in 1594
alle, dan
zet te wo
waarbij